

Dominika Kuśnierz-Krupa

Zamek w Skawinie jako przykład średniowiecznej warowni fundacji króla Kazimierza Wielkiego¹

The castle Skawina as an example of medieval stronghold founded by King Casimir the Great

Skawina została założona jako miasto królewskie na prawie magdeburskim przez króla Kazimierza Wielkiego w 1364 roku, w ramach akcji urbanizacyjnej kraju.

Geneza powstania miasta jest jednak bardziej złożona. Było ono bowiem elementem systemu obronnego, stworzonego przez Kazimierza Wielkiego w celu wzmocnienia zachodniej granicy kraju, która w okresie rozbitcia dzielnicowego na przełomie XIII i XIV wieku niebezpiecznie przesunęła się w stronę stołecznego Krakowa, na linię rzeki Skawinki.

Skawina została założona na terenie lekko pochyłym w kierunku zachodnim (w kierunku rzeki Skawinki). Miasto otrzymało regularny, ortogonalny układ urbanistyczny oparty na module sznurowym. Teren miasta został wyznaczony na gruntach trzech wsi, należących wcześniej do klasztoru tynieckiego: Pisar, Babic Nowych i Babic Starych. Król otoczył miasto murami obronnymi, zbudował przy nim zamek, a także ufundował kościół farny pw. św. Ducha (obecnie pw. św. św. Szymona i Judy) oraz szkołę.

Relikty rozplanowania ww. przedlokacyjnych wsi można odnaleźć na wschód od miasta lokacyjnego. Przedmieście o nazwie „Pisary” odnotowano na planie katastralnym, Babice zaś na panoramicznej mapie Skawiny z 1663 roku: „Villa Babice... Nova et Antiqua”. Natomiast na terenie mia-

Skawina was founded as a royal town according to the Magdeburg Law by King Casimir the Great in 1364, during the process of urbanising the country.

However, the origins of the town are more complex. The town was an element of the defensive system, created by Casimir the Great in order to strengthen the western border of the state which, during the period of feudal fragmentation at the turn of the 13th and 14th century, moved dangerously close towards the capital in Krakow, to the line of the Skawinka River.

Skawina was located in the area slightly sloping westwards (towards the river Skawinka). The town was given a regular, orthogonal layout based on a ‘sznur’ (Polish unit of length) module. The town area was marked out on the grounds of three villages: Pisary, Babice Nowe and Babice Stare, formerly belonging to the Monastery in Tyniec. The King had the town surrounded with defensive walls, had the castle built in close proximity and founded a parish church dedicated to the Holy Ghost (currently the St. Simon and Jude’s Church) and a school.

Relics indicating the layout of the above mentioned pre-location villages can be found to the east of the located town. A suburbium called “Pisary” was listed on a cadastral plan, while Babice on the panoramic map of Skawina from 1663: “Villa

sta lokacyjnego (w obrębie zarysu murów obronnych) nie odnaleziono śladów uformowań przedlokacyjnych, co może oznaczać, że były one nie trwałe i nie zostały zaadaptowane dla celów miasta lokacyjnego.

Z okresu przedlokacyjnego pochodzi także przeprawa na Skawince, a przy niej komora celna. Domniemywać można, że była oparta o bliżej nieokreślony gródek strażniczy z pomieszczeniami dla załogi strzegącej miejsca, gdzie pobierano opłaty. Nie wiadomo jednak, czy ów hipotetyczny gródek, zbudowany zapewne na jednym z okolicznych pagórków, wzniesiony był w miejscu późniejszego „kazimierzowskiego” zamku. Być może, i jest to logiczne założenie, że tradycja miejsca obronnego nad Skawinką spowodowała, że właśnie w tym miejscu założony został zespół zamkowy, powstały w II połowie XIV wieku.

Zamek w Skawinie obecnie nie istnieje. Brak też konkretnych informacji dlaczego i kiedy został zniszczony. Zapewne jako obiekt o charakterze obronnym przestał być potrzebny, tym bardziej, że zmienił się przebieg zachodniej granicy Polski.

Pierwszą informację o skawińskiej warowni można odnaleźć w dziele Jana Długosza „Liber beneficiorum”². Kronikarz podaje w nim, że Kazimierz Wielki lokując Skawinę w 1364 roku ufundował tu także zamek obronny. Lokacje nowych miast, fundacje zamków i umocnień obronnych były istotnym elementem polityki Kazimierza Wielkiego. W system obronny państwa włączona została również Skawina, jako miasto położone przy ówczesnej granicy Polski ze Śląskiem i Morawami (zob. mapa Polski w 1370 roku, ryc. 1). Założenie na tym terenie warowni miało więc logiczne przesłanki, tym bardziej, że granica państwa przesunęła się „niebezpiecznie” blisko stołecznego Krakowa.

Istniał być może jeszcze jeden powód tej fundacji króla. Mianowicie, na wzgórzu klasztorным w Tyńcu od najdawniejszych czasów istniał zamek obronny strzegący traktów handlowych wzdłuż Wisły i znajdującej się tam przeprawy przez rzekę³. Bronił on także drogi do Krakowa od strony zachodniej. W okresie średniowiecza, już w czasach „benedyktyńskich”⁴ w Tyńcu nadal istniał zamek obronny z załogą. Ten stan rzeczy zakłócał życie zakonne, stąd benedyktyni starali się u kolejnych królów o likwidację funkcji obronnych o charakterze świeckim na tynieckim wzgórzu⁵. Nie było to możliwe, gdyż ówczesna granica Dzielnicy Senioralnej z Księstwem Oświęcimsko-Zatorskim przebiegała wzdłuż rzeki Skawinki i wymagała wzmocnienia i obrony. Jedynym sposobem na usunięcie załogi z tynieckiego wzgórza było zbudowanie w pobliżu innej warowni, która przejęłaby

Babice... Nova et Antiqua”. In the area of the chartered town, however (within the outline of the town ramparts), no traces of pre-location formations were found which might mean that they were only temporary and were not adapted to serve the purposes of a chartered town.

The crossing on the Skawinka, and the nearby customs house also come from the period before the foundation of the town. It is likely that the customs house might have leaned against an undetermined watchtower with rooms for the men guarding the place where tolls were collected. It is not known, however, whether the hypothetical watchtower, which might have been built on one of the surrounding hills, was erected on the site of the later “Casimir” castle. It seems logical to assume that the tradition of a defensive fort on the Skawinka influenced the choice of that particular site as the location of a castle complex erected in the second half of the 14th century.

The castle in Skawina no longer exists. There is no concrete information either as to why and when it might have been destroyed. Being a defensive structure, it may no longer have been necessary, the more so as the western frontier of Poland changed.

The first information concerning the Skawina stronghold can be found in the work by Jan Długosz “Liber beneficiorum”. The chronicler wrote that Casimir the Great, while founding Skawina in 1364, also founded here a fortified castle. Locations of new towns, founding castles and defensive fortifications were a significant element of Casimir the Great’s policy. Skawina, being a town situated in the then borderland between Poland, Silesia and Moravia (see map of Poland in 1370, fig. 1), was also incorporated into the state defensive system. Therefore, establishing a fortress in this area seemed logical, the more so as the state border had been moved “dangerously” close to the capital in Krakow.

There might have existed yet another reason for this particular royal foundation. Namely, since time immemorial, on the monastery hill in Tyniec there existed a fortified castle which guarded the trade route along the Vistula and the river ford situated there. It also defended the road to Krakow from the west. In the medieval period, already during the “Benedictine” times in Tyniec, there still functioned a fortified castle with a garrison. That state disturbed monastic life, so the Benedictines appealed to successive monarchs to eliminate defensive functions of lay character on the Tyniec hill. It was not possible, since at that time the border of the Seniorate Province with the Oświęcim-Zator Duchy ran along the Skawinka River and required

funkcje obronne zamku tynieckiego. Taką funkcję mógł pełnić m.in. zamek w Skawinie, położony w odległości około 7 km od Tyńca. Załoga wojskowa ostatecznie została usunięta z Tyńca dopiero w XV wieku.

W związku z faktem, że zamek skawiński nie istnieje już kilkaset lat (prawdopodobnie został zniszczony przez Szwedów podczas Potopu), brak jest dokładnych informacji dotyczących jego wyglądu, wielkości, umocnień obronnych oraz detalu architektonicznego.

O skawińskim zamku wspomina m.in. Juliusz Marszałek w pracy pt. *Katalog grodzisk i zamczysk w Karpatach*. Wymienia on badania archeologiczne prowadzone w 1958 roku w rejonie szkoły przy ul. Mickiewicza, które wykazały istnienie na tym terenie murów datowanych na XIV wiek.

Zamek w Skawinie opisują także L. Kajzer, S. Kołodziejski i J. Salm w *Leksykonie zamków w Polsce*. Powołując się na kronikarzy: Janka z Czarnkowa oraz Jana Długosza potwierdzają istnienie średniowiecznej warowni w Skawinie.

Zamek i jego otoczenie został wymieniony w dokumencie „Sprzedaży wójtostwa w Skawinie Michałowi Pusznikowi w dniu 29 września 1394 roku”⁶. Według tego dokumentu zamek posiadał w tyle ogród (od zachodu), położony przy drodze prowadzącej do Oświęcimia. Oprócz budynku zamkowego na wzgórzu lub u jego podnóża położone były inne urządzenia i budynki stanowiące jego zaplecze⁷, czyli najprawdopodobniej folwark zamkowy. Przy zamku były także dwa stawy, które mogły być później wykorzystane do stworzenia systemu fos przy murach obronnych miasta.

Badania archeologiczne prowadzone na terenie skawińskiego parku w latach 80. XX wieku, w pobliżu budynku „Sokoła”, także wskazują ten teren jako miejsce istnienia średniowiecznego zamku. Znalezione tutaj naczynia ceramiczne oraz wyroby żelazne datowane na XIV wiek⁸. Podobne zdanie mają autorzy prac konserwatorskich przy budynku „Sokoła”⁹, którzy podczas wykonywania prac ziemnych związanych z zakładaniem nowej izolacji przeciwwilgociowej przyziemia budynku natrafili na olbrzymie kamienne (wapienne) głązy, które zapewne były relikami średniowiecznej warowni Kazimierza Wielkiego.

Wspomnianym pracom towarzyszył nadzór archeologiczny prowadzony około 2005 roku przez mgr Ewę Kubicę-Kabacińską. Nadzór ten, prowadzony niestety w ograniczonym zakresie (biorąc pod uwagę miejsca wykopów jedynie wzdłuż fundamentów) na zewnątrz „Sokoła”, przyniósł kilka ciekawych informacji.

Mianowicie, prace archeologiczne¹⁰ prowadzone w wykopach wykonanych wzdłuż murów bu-

strengthening and defence. The only way to remove the military garrison from the Tynec hill was building another stronghold nearby, which could take over the defensive functions of the Tynec castle. The castle in Skawina, located within the distance of approximately 7 km from Tynec, could have served this purpose. The garrison was finally removed from Tynec in the 15th century.

Because the castle in Skawina was destroyed hundreds of years ago (it might have been demolished by the Swedish troops during the Deluge), there is no precise information concerning its appearance, size, fortifications or architectonic detail.

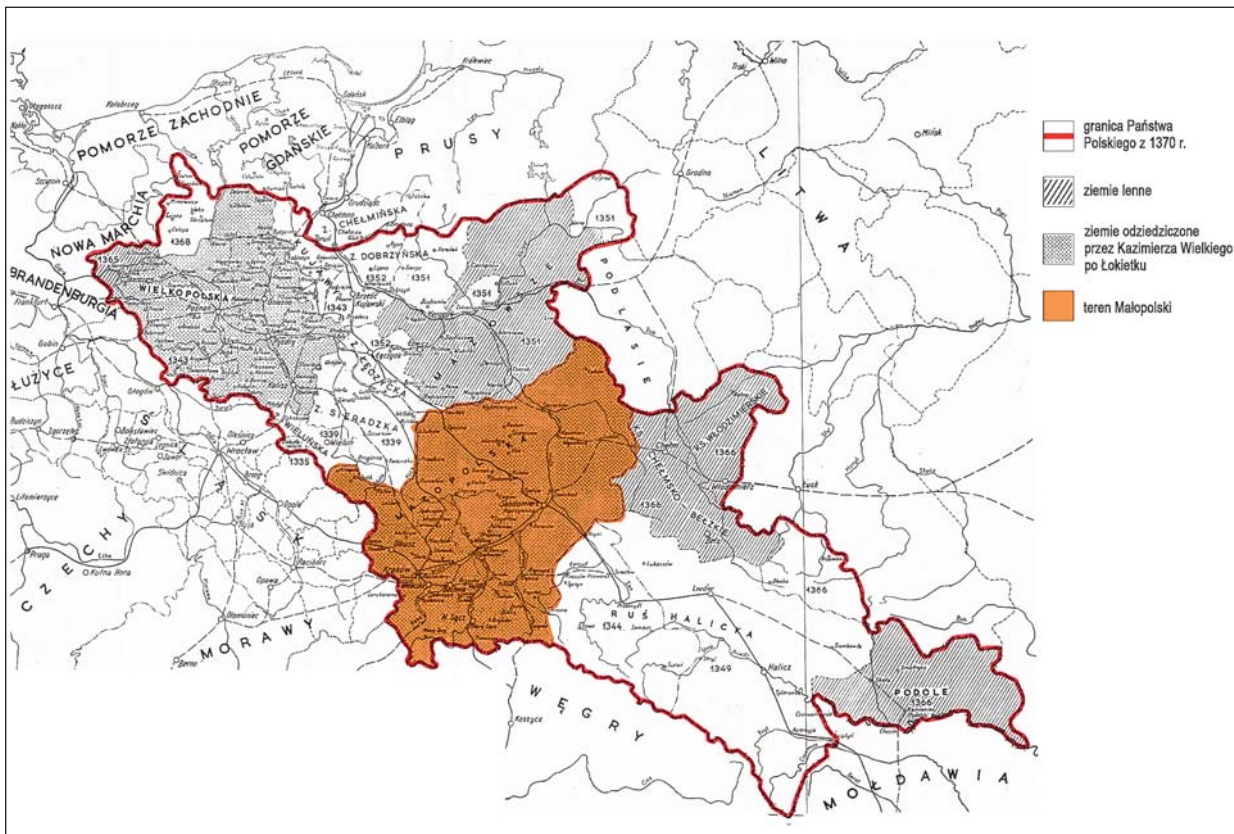
The castle in Skawina was mentioned by e.g. Juliusz Marszałek in his work entitled *The Catalogue of Forts and Castles in the Carpathians*. He mentions archeological excavations conducted in 1958 on the premises of the school at Mickiewicza Street, which confirmed the existence there of ramparts dated back to the 14th century.

The castle in Skawina was also described by L. Kajzer, S. Kołodziejski and J. Salm in *Lexicon of Castles in Poland*. Quoting the chroniclers: Janko from Czarnkow and Jan Długosz, they confirm the existence of a medieval stronghold in Skawina.

The castle and its surroundings were named in the document of “Sale of aldermanship in Skawina to Michał Pusznik on 29 of September 1394”. According to this document, the castle had a garden at the back (to the west), situated by the road leading to Oświęcim. Besides the castle building, on the hill or at its foot there were located other facilities and buildings, most probably the manor farm which constituted the supply base for the castle. Near the castle there were two ponds which may have been later used for creating a system of moats round the town defensive walls.

Archaeological excavations conducted in the park in Skawina during the late 1980s, in the vicinity of the “Sokół” building also indicate this area as the site where a medieval castle might have existed. Pottery vessels and iron artefacts dating back to the 14th century were found here. Authors of conservation work in the “Sokół” building who, while conducting earthworks connected with installing new waterproof insulation on the ground floor of the building, found enormous stone (limestone) blocks which may have been relics of a medieval stronghold of Casimir the Great, share the above opinion.

The above mentioned work was accompanied by archeological supervision which, around 2005, was run by mgr Ewa Kubica-Kabacińska. This supervision, unfortunately very limited in range (considering that the excavations were dug conducted only along the foundations), brought several interesting pieces of information outside the “Sokół”.

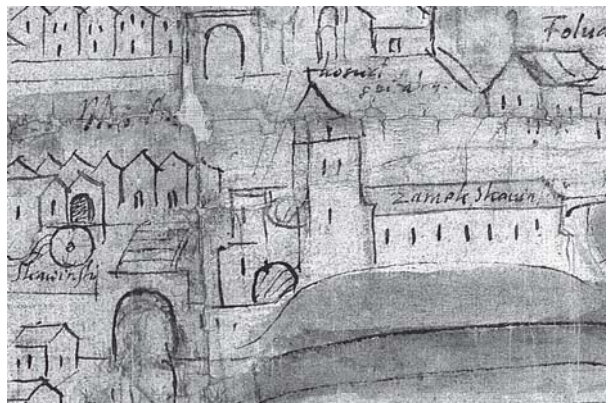

Ryc. 1. Mapa Polski w 1370 roku. Opracowano z wykorzystaniem mapy „Rozwój terytorialny Państwa Polskiego w latach 1333-1370”, w: Z. Kaczmarczyk, *Polska czasów Kazimierza Wielkiego*, Wyd. UJ, Kraków 1964

Fig. 1. Map of Poland in 1370. Made using the map “Territorial development of the Polish State in the years 1333-1370”, in: Z. Kaczmarczyk, *Poland in the times of Casimir the Great*, Publ. UJ, Kraków 1964

Ryc. 2. Rekonstrukcja zamku w Skawinie z pocz. XIX w., autor nieznany, w: Archiwum Towarzystwa Przyjaciół Skawiny, s.v. zamek
Fig. 2. Reconstruction of the castle in Skawina from the beginning of the 19th c., author unknown, in: Archive of the Friends of Skawina Association, s.v. zamek

Ryc. 3. Widok zamku w Skawinie na panoramicznym planie Skawiny z 1663 roku, w: Archiwum Państwowe w Krakowie, Od. V., Zbiór Kartograficzny, sygn. VI-426

Fig. 3. View of the castle in Skawina on the panoramic plan of Skawina from 1663, in: State Archive in Krakow, Br. V., Cartographic Collection, sign. VI-426

Ryc. 4. Fragment kolorowej Mapy Friedricha Miega z l. 1775-1783. Fragment kolorowej mapy Friedricha Miega dot. południowo-zachodniej części Ziemi Krakowskiej oraz Skawiny, org. w skali 1:28 800. Mapa w: Archiwum Wojskowe (Kriegsarchiv) w Wiedniu

Fig. 4. Fragment of the colour Map by Friedrich Mieg from 1775-1783. Fragment of the colour map by Friedrich Mieg concerns the south-western section of the Krakow Region and Skawina, org. in scale 1:28 800. Map in: Military Archive (Kriegsarchiv) in Vienna

Ryc. 5. Fragment Mapy Gminy i Miasta Skawina autorstwa Kajetana Mollera z 1785 r. Na mapie zaznaczono wzniesienie, na którym prawdopodobnie zbudowany został średniowieczny zamek. Mapa w: Archiwum Państwowe w Krakowie, Od. V., Zbiór Kartograficzny, sygn. VI 427

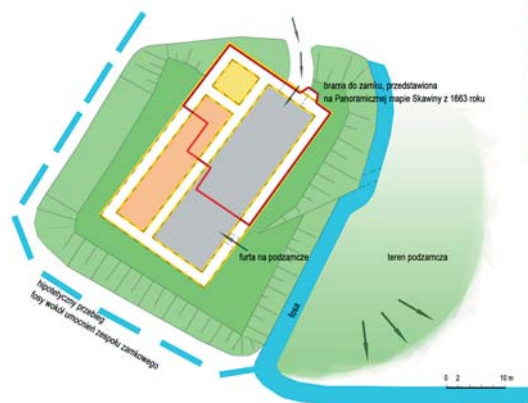

Fig. 5. Fragment of the Map of District and the Town of Skawina by Kajetan Moller from 1785. The hill on which the medieval castle may have been built was marked on the map. Map in: State Archive in Krakow, Br. V., Cartographic Collection, sign. VI 427

Ryc. 6. Fragment Mapy Katastralnej Skawiny z 1875 r., org. w skali 1:2880. Na mapie zaznaczono położenie zamku. Mapa w: Archiwum Państwowe w Krakowie, Od. V., Zbiór Kartograficzny, sygn. K. Krak.-576

Fig. 6. Fragment of the Cadastral Map of Skawina from 1875, org. in scale 1:2880. Location of the castle was marked on the map. Map in: State Archive in Krakow, Br. V., Cartographic Collection, sign. K. Krak.-576

Ryc. 7. Rzut zamku w Skawinie. Hipoteza autorska
 Fig. 7. Plan of the castle in Skawina. Author's hypothesis

Ryc. 8. Rzut zamku w Skawinie (hipoteza autorska) na współczesnym zdjęciu lotniczym (zdjęcie wykonał W. Gorgolewski w maju 2009)
 Fig. 8. Plan of the castle in Skawina (author's hypothesis) on a contemporary aerial photograph (photo taken by W. Gorgolewski in May 2009)

dynku „Sokoła” potwierdziły istnienie murów starszego budynku, na których na pocz. XX wieku posadowione zostały ściany „Sokoła”. Według archeologów mury te zostały wzniesione z łamanego wapienia. Przebieg odkrytego muru po stronie wschodniej oraz po stronie północno-zachodniej pokrywał się z przebiegiem muru dwudziestowiecznego budynku „Sokoła”. Bazując na tym odkryciu stwierdzono, że szerokość średniowiecznego obiektu była identyczna jak szerokość posadowionego na jego relikwach „Sokoła” i wynosi około 36 m¹¹.

Badania nie określiły niestety zasięgu średniowiecznego obiektu od strony południowej.

Wyniki ww. badań archeologicznych powiązane z analizą techniki budowy murów oraz ich datowanie potwierdziły hipotezę, że odkryte mury są pozostałością średniowiecznego zamku, zbudowanego przez Kazimierza Wielkiego¹².

Za pomocą materiału archeologicznego, dostępnych planów oraz mapy syt.-wys. wykonano autorski pomiar budynku „Sokoła” w celu określenia hipotetycznego rzutu średniowiecznego zamku. Wykonany pomiar podważa określoną przez archeologów szerokość obiektu (36 m), pokrywającego się na tej linii z istniejącym budynkiem „Sokoła”. Na podstawie przeprowadzonego pomiaru oraz analizy można stwierdzić, że szerokość rzutu zamku wynosiła około 22 m (ryc. 7).

Można postawić hipotezę, że zamek w rzucie był prostokątem, którego krótszy bok wynosił około 22 m, dłuższy zaś około 38 m. Podany wymiar dłuższego boku jest jedynie hipotezą. Został uzyskany poprzez odsunięcie południowej ściany zamku od krawędzi skarpy o 5 m, co z kolei określono na podstawie średniej odległości odsunięcia od krawędzi skarpy pozostałych elewacji. Hipotezę skonfrontowano także z wielkością i formą rzutu średniowiecznego zamku w Lanckoronie. Zamek ten, o podobnej genezie i czasie powstania, jest najbliższym położonym spośród zamków fundacji Kazimierza Wielkiego, mających na celu ochronę zachodniej granicy państwa. Możliwe też, że z racji bliskiego położenia (ok. 22 km) i czasu powstania (w połowie XIV wieku)¹³ oba zamki, lanckoroński i skawiński budowali ci sami budowniczy. Lanckoroński zamek położony na wzniesieniu powstał również na rzucie prostokąta. Proporcje jego boków wynoszą 1:1,3 – przy ich długości 30 i 40 m. W Skawinie proporcje te są podobne, 1:1,7 – przy długości boków 22 i 38 m.

Jedyną wskazówką źródłową dotyczącą formy skawińskiej warowni jest panoramiczny plan Skawiny z 1663 roku. Przedstawia on zamek położony na wzniesieniu, z charakterystyczną masywną

Archeological work conducted in excavations made along the walls of the “Sokół” building confirmed the existence of walls of an older building on which, at the beginning of the 20th century, the walls of “Sokół” were founded. According to the archeologists, the walls were built from broken limestone. The outline of the discovered wall on the east side and on the north – west side followed the outline of the wall of the 20th-century building of “Sokół”. Basing on this Discovery it was stated, that the width of the medieval structure was identical as the width of “Sokół” founded on its relics and equals approximately 36 m.

Unfortunately, the research did not define the reaches of the medieval structure on the south side.

Results of the above mentioned archeological research combined with an analysis of the technology of walls building and their dating confirmed the hypothesis, that the discovered walls are relics of a medieval castle built by Casimir the Great.

Using the archeological material, available plans and situation – altitude maps, original measurement of the “Sokół” building was taken in order to define a hypothetical plan of the medieval castle. The obtained measurements question the width of the structure (36 m) defined by archeologists, coinciding along this line with the existing “Sokół” building. On the basis of the obtained measurements and the analysis it seems that the width of the castle plan equaled approximately 22 m (fig. 7).

It can be hypothesized, that the plan of the castle was a rectangle whose shorter side equalled about 22 m, while the longer about 38 m. The length of the longer side is only a hypothesis. It was obtained by moving the south wall of the castle from the edge of escarpment by 5 m, which in turn was defined on the basis of an average distance by which the remaining elevations were moved away from the edge of the escarpment. The hypothesis was compared with the size and form of the plan of the medieval castle in Lanckorona. That castle, with similar origins and time when it was built, is the closest located among the castles founded by Casimir the Great which were to defend the western frontier of the country. It is also likely, that because of the close distance (app. 22 km) and time of its building (in the mid-14th century) both castles, Lanckorona and Skawina, were erected by the same builders. The castle in Lanckorona, located on a hill, was also built on a rectangular plan. Proportions of its sides equal 1:1.3, with their length measuring respectively 30 and 40 m. In Skawina, the proportions are similar, 1:1.7, with the length of the sides equaling 22 and 38 m.

The only resource indication concerning the form of the Skawina stronghold is the panoramic

wieżą. Wspomniany plan ma jednak jedynie charakter hipotetyczny, a jego uzupełnieniem stała się kwerenda i analiza kształtu, zagospodarowania i skali innych zamków, powstałych w podobnym okresie na Ziemi Krakowskiej, jak m.in. wymieniony wcześniej zamek w Lanckoronie, Bobolicach, Będzinie, Czchowie, Niepołomicach, Ojcowie, Olsztynie, Pieskowej Skale, Tęczynie i Wytrzyszczce.

Wspólne cechy ww. zamków, a także uważana analiza warowni lanckorońskiej pozwoliła na opracowanie hipotetycznej rekonstrukcji rzutu skawińskiego zamku.

Rzut ten skonfrontowano także ze współczesnym ukształtowaniem terenu, nanosząc go na zdjęcie lotnicze miasta (ryc. 8).

Średniowieczny zamek w Skawinie jest niewątpliwie wyzwaniem dla badaczy, ponieważ problematyka związana z jego historią, funkcją, kształtem i upadkiem nie została jeszcze wyczerpana. Nieodzwonne wydają się być kolejne badania archeologiczne przy południowej części skarpy zamkowej, a także w na terenie parku otaczającego przedmiotowy teren. Stanowiąc one będą zaczątkiem dla prowadzenia badań architektonicznych i konserwatorskich.

Plan of Skawina from 1663. It represents a castle located on a hill, with a characteristic massive tower. However, the above mentioned plan is merely of hypothetical character, and is supplemented by the preliminary research and the analysis of the shape, land development and scale of other castles built in the Krakow Region during the same period e.g. the already mentioned castle in Lanckorona, Bobolice, Będzin, Czchow, Niepołomice, Ojcow, Olsztyn, Pieskowa Skala, Tęczyn and Wytrzyszczka.

The shared features of the above mentioned castles, as well as careful analysis of the stronghold in Lanckorona allowed for preparing a hypothetical reconstruction of the plan of the Skawina castle.

The plan was then compared with the contemporary lie of the land by superimposing it on an aerial photo of the town (fig. 8).

The medieval castle in Skawina undoubtedly poses a challenge for the scientists, since the questions concerning its history, function, shape and decline still remain unanswered. Further archeological research on the southern section of the castle escarpment seems indispensable, as well as in the park surrounding the area in question. It will constitute a springboard for conducting architec- tonic and conservation research.

¹ W niniejszej publikacji wykorzystano niektóre wyniki badań prowadzonych w ramach pracy doktorskiej *Geneza i rozwój Skawiny w średniowieczu na tle wybranych miast „kazimierzowskich” Ziemi Krakowskiej* pod promotorstwem prof. dr. hab. inż. arch. Andrzeja Kadłuczki, Politechnika Krakowska, kwiecień 2010.

² Jan Długosz, *Liber beneficiorum dioecesis Cracoviensis*, T. 3, Kraków 1864, s. 190, tłum. K. Jelonek-Litewka.

³ B. Kwiatkowska-Baster, Z.K. Baster, *Tyniec u progu tysiąclecia*, Wyd. Literackie, Kraków 1994, s. 15.

⁴ Benedyktyni został sprowadzeni do Tyńca w 1044 roku przez Kazimierza Odnowiciela, który ufundował opactwo.

⁵ B. Kwiatkowska-Baster, Z.K. Baster, *Tyniec...*, op.cit. s. 8.

⁶ „Sprzedaż wójtostwa w Skawinie Michałowi Pusznikowi w dniu 29 września 1394 roku”, w: *Kodeks Dyplomatyczny Tyniecki*, Lwów 1875, s. 174-176, nr 119. Archiwum Państwowe w Krakowie, Zbiór dokumentów depozytowych, sygn. Dok. Dep. 311. Tłumaczenie z j. łacińskiego na j. polski: Jan Cichocki, popr. Krystyna Jelonek-Litewka, Aleksander Litewka.

⁷ „Zamek z urządzeniami i budynkami”.

⁸ Badania przeprowadzili J. Rydlewski i E. Zaitz w 1984 roku, w: karty ewid. stanowisk archeologicznych udostępnione przez WUOZ w Krakowie. Wcześniej na tym terenie badania powierzchniowe prowadził B. Czapkiewicz na pocz. XX wieku.

⁹ Ostatni remont konserwatorski budynku „Sokoła” przeprowadzony został w 2003 r. Prace prowadzili: konserwator mgr Marek Sawicki, mgr inż. arch. Zdzisław Banaś oraz mgr inż. arch. Paweł Nazimek.

¹⁰ Sprawozdanie z ratowniczych prac archeologicznych przy budynku dawnego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Skawinie (autor: mgr Ewa Kubica-Kabacińska, Kraków 2005), w WUOZ Kraków.

¹¹ Ibidem, s. 4.

¹² Ibidem.

¹³ B. Guerquin, *Zamki w Polsce*, Wyd. Arkady, Warszawa 1974, s. 176.

Streszczenie

W artykule przedstawiono problematykę średniowiecznego zamku w Skawinie jako jednej z ważniejszych warowni wzniesionych z fundacji króla Kazimierza Wielkiego.

Geneza powstania zamku i miasta jest ściśle związana z akcją tworzenia przez króla Kazimierza Wielkiego systemu obronnego państwa Polskiego, opartego na budowie nowych i przebudowie istniejących warowni mających na celu wzmocnienie granic państwa, szczególnie od strony zachodniej.

W artykule zaprezentowano historię nieistniejącego już zamku. Przedstawiono także dostępne materiały ikonograficzne i kartograficzne, a także autorską hipotezę dotyczącą rzutu obiektu.

Abstract

The article presents the issue of the medieval castle in Skawina as one of the most important strongholds erected on order of King Casimir the Great.

The origins of the castle and town were closely connected with the process of creating, by King Casimir the Great, of a defensive system of the Polish state based on erecting new fortresses and rebuilding the existing ones, which were to strengthen the state frontiers, particularly in the west.

The article presents the history of the no-longer-existing castle. Moreover, available iconographic and cartographic materials were also presented, as well as the author's hypothesis concerning the plan of the structure.